

Kuusalu Keskkooli ainekava gümnaasiumile

Ainevaldkond: Keel ja kirjandus	Kursus: Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine
Kursuse maht: 35 tundi	
Õppe- ja kasvatusesmärgid:	
<p>Õpetusega taotletakse, et õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab kirjanduse kui sõnakunsti olemust ja seda, kuidas kasutatakse rikkalikke keelevahendeid tekstide loomiseks; 2) analüüsib ning tõlgendab loetud proosateoste ja luuletuste sisu- ja vormivõtteid; 3) hindab käsitlevate kirjandusteoste humaanseid väärtusi, suhestab oma ja kirjandusteose väärtuste maailma; 4) põhjendab oma kirjanduslikke eelistusi ja lugemiskogemusi (elamusi); 5) omandab tekstianalüüsi võtted, mida süvendavalt kasutatakse ka järgmiste kursuste käigus. 	
Õppeaine kirjeldus:	
<p>Valikkursuse raames omandab õpilane võtted ja teadmised kirjandusteose iseseisvaks analüüsiks ning oskused erinevat laadi kirjanduse tõlgendamiseks. Tekstianalüüs ja -tõlgendus 7 eri vaatepunktidest on lahutamatu kirjanduse poeetika tundmisest ning kujundlikkuse mõistmisest selle mõttelises-tundelises ühtsuses ja mitmetähenduslikkuses. Seepärast õpitakse tundma eepika, lüürika ja dramaatika poeetilisi väljendusvahendeid juba põhikoolis. Kirjanduse mõistmise ning analüüsioskuse süvendamise ja laiendamisega tegeldakse valikkursuse vältel. Järgitakse teksti- ja lugejakeskse kirjandusõpetuse põhimõtteid, väärtustatakse lugejat, tõstetakse esile tema arvamusi ja hoiakuid, rõhutatakse tekstiga suhtlemise tunnetuslikku ja kogemuslikku külge.</p>	
Lõiming teiste ainevaldkondade õppeainetega:	
<ul style="list-style-type: none"> • geograafia: maailma kultuur ja rahvad eri piirkondades; • keeled: erinevates keeltes loodud teosed, nende tõlkimine ja toimetamine, keele- ja stiilivalik erinevates teostes; • bioloogia, füüsika ja matemaatika: teaduse ja mõtteloo areng erinevatel ajastutel; • filosoofia: tähenduse olemus, tähenduse mõtestamine eri koolkondades; • ajalugu ja ühiskond: teoste lugemine kujundab ajaloosündmuste mõistmist ja loetud teoste tuginedes saab arutleda ühiskonna reeglite ja väärtuste üle; ilukirjandusteoste lugemine ja analüüsimine pakub omakorda tuge, et orienteeruda ajaloosündmustes, mineviku ja tänapäeva ühiskonna- ja kultuurielus; • kunst ja muusika: ajastud ja voolud, erinevad liigid kunstis võrdluses kirjandusega. 	
Õppesisu	Õpitulemused:
<p>Kirjanduse olemus ja väärtus. Kirjanduslik kommunikatsioon: autor, teos, lugeja. Autori ja teose seosed. Omaelulooline kirjutamine. Autori hoiakute ja kogemuste kajastusi. Autori koht ajastus ja rahvuskirjanduses. Kirjandusteose ja lugeja dialoogiline suhe.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) loeb läbi vähemalt kolm proosa- või draamateost, lisaks novelle eesti ja välisautoritelt ning ühe eesti autori luulekogu; 2) selgitab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust,

Lugeja kui kaasautor. Sõnakunsteose sisu ja vormivõtted. Proosateksti analüüs, tõlgendamine ja mõistmine.

Proosateksti narratiiv: lugu, tekst ja jutustamine (jutustaja ja vaatepunkt).

Tekstuaalne autor, jutustaja, tegelane, nende omavahelised suhted. Mina- ja tema-jutustus, sisemonoloog. Süžee ja faabula. Teema, motiiv, detail, kujund. Moto. Teose miljöö, aja- ja ruumikujutus.

Tegelase analüüs. Tegelase iseloom ja hoiakud, tunde- ja mõttemaailm, sotsiaalne positsioon, välimus, kujutamise kujundlik aspekt. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ja teda ümbritseva maailmaga. Karakter ja tüüp.

Teose kompositsioon. Teose algus ja lõpp. Sissejuhatus, teema arendus, haripunkt, pööre ja lahendus. Konflikt ja intriig. Puänt. Teose probleemistik ja ideestik. Põhiidee. Alltekst kui varjatud tähenduskiht. Allusioon. Paroodia. Intertekstuaalsus.

Draamateksti analüüs, tõlgendamine ja mõistmine.

Draamateose tegelaskond. Tegelaskõne: remark, repliik, monoloog ja dialoog. Draamateose kompositsioon. Vaatus ja stseen.

Luuleteksti analüüs, tõlgendamine ja mõistmine.

Luule olemus. Luule keel, hääli ja väärtus. Lüürika kui sisemine enesevaatlus, tunde- ja mõtteväljendus. Lüüriline eneseväljendus luules. Lüürilise mina vaatepunkt. Lüüriline kirjeldus luules. Luule eepilisus ja dramaatilisus. Luule kui värsskõne. Luuletuse sisu ja vorm. Stroof. Vabavärss.

Luulekeele kujundlikkus. Luule musikaalsus: rütm (värsimõõdud) ning riim (alg- ja lõppriim). Stilistilised võtted: kõla-, kõne- ja lausekujundid. Keeleluule. Piltluule. Koomiline stiil luules. Käsitletavad tekstid. Käsitletavad tekstikatkendid ja tervikteosed valitakse nii, et need võimaldavad käsitleda kursuse õppesisu ja õppekava läbivaid teemasid ning toetavad üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.

Mõisted: alltekst, allusioon, anagramm, dialoog, draama, dramaatika, eepika, ellips,

kirjeldab autori ja lugeja rolli kirjanduslikus kommunikatsioonis;

- 3) analüüsib ja tõlgendab loetud proosa- ja draamateoste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ja peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelassuhteid ja -kõnet, sündmustikku ning kompositsiooni;
- 4) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ja põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;
- 5) arutleb kirjandustekstide eetiliste ja esteetiliste väärtuste üle, põhjendab oma kirjanduslikke eelistusi ning jagab lugemiskogemusi;
- 6) seostab kujundliku keelekasutuse eripära ja stiili proosa-, draama- või luuleteksti sõnumiga;
- 7) võrdleb ilukirjandust teiste kunstiliikidega, toob näiteid luule ja muusika seoste kohta;
- 8) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

<p>epiteet, faabula, grotesk, intertekstuaalsus, iroonia, isikustamine, kalambuur, keeleluule, kordus, luule, lüürika, metafoor, metonüümia, miljöö, monoloog, motiiv, narratiiv, paroodia, piltluule, proosa, 8 puänt, remark, repliik, retooriline lause, riim, rütm, siire, sisemonoloog, stroof, sümbol, süžee, teema, vaatepunkt, vabavärss, võrdlus, värsimõõt.</p> <p>Käsitletavaid autoreid: Ernest Hemingway, Hermann Hesse, Erich Maria Remarque, Jerome David Salinger, Anton Tšehhov, Oscar Wilde, Virginia Woolf jt. August Gailit, Mehis Heinsaar, Juhan Smuul, Anton Hansen Tammsaare, Mats Traat, Friedebert Tuglas, Mati Unt, Peet Vallak, Tõnu Õnnepalu, Artur Alliksaar, Betti Alver, Ernst Enno, Doris Kareva, Ilmar Laaban, Kalju Lepik, Juhan Liiv, Viivi Luik, Paul-Eerik Rummo, Hando Runnel, Marie Under, Debora Vaarandi, Juhan Viiding, Henrik Visnapuu jt.</p>	
--	--